

کالک‌های خاکی

خاطرات شفاهی سرلشکر پاسدار محمدعلی (عزیز) جعفری

کتاب یکم از تابستان ۱۳۳۵ تا تابستان ۱۳۶۱

خاتمه‌نگار: گل‌علی بابایی

چاپ اول و صفائی: واژه پرداز اندیشه - چاپ اندیشه
چاپ اول: ۱۳۹۰

شماره کتاب: ۲۵۰۰ - ۲۵۰۱
شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۱۷۵ - ۵۳۱ - ۶

قیمت: ۲۹۹۰۰ تومان
نقل و چاپ نهاده منوط به اجازه‌ی رسمی از ناشر است.
سرشناسه: جعفری، محمدعلی، ۱۳۳۱ -

عنوان و نام پدیدآور: خاطرات شفاهی سرلشکر
یاسدار محمدعلی (عزیز) جعفری / خاطره‌نگار گل‌علی بابایی.
مشخصات نشر: تهران: شرکت انتشارات سوره مهر، ۱۳۹۱ -
مشخصات ظاهری: ج.: مصور.

ISBN: 978-600-175-531-6

وضعیت فهرست نویسی: فیا

مندرجات: کتاب یکم. از تابستان ۱۳۳۵ - تا تابستان ۱۳۶۱ -

موضوع: جعفری، محمدعلی، ۱۳۳۱ -

موضوع: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹ - ۱۳۶۷ - -- خاطرات

موضوع: سرداران -- ایران -- -- خاطرات

شناسه افزوده: بابایی، گلعلی، ۱۳۴۲ -

شناسه افزوده: شرکت انتشارات سوره مهر

رده بندی کنگره: ۷۱۳/۱۳۹۱ ج ۷/۱۶۲۹ DSR

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۴۳۰۹۲

شماره کتابشناسی ملی: ۳۰۹۷۷۰۹

نشانی: تهران، خیابان حافظ، خیابان رشته پلک ۲۳
صندوق پستی: ۱۵۸۱۵-۱۱۴۴

تلفن: ۶۱۹۴۲ سامانه پیامک: ۳۰۰۰۵۳۱۹

تلفن مرکز بخت (پنج خط) ۶۶۴۶۰۹۹۳ فکس ۶۶۴۶۹۹۵۱

www.iricapa.com

فهرست

- یادداشت راوی | ۰۰۷
یادداشت مؤلف | ۰۱۱
فصل ۱ | بجه نجف آباد یزد | ۰۱۵
فصل ۲ | تا دانشکده هنر | ۰۲۷
فصل ۳ | خمینی، ای امام | ۰۴۱
فصل ۴ | دانشجوی خط امام | ۰۷۵
فصل ۵ | در انقلاب فرهنگی | ۱۳۱
فصل ۶ | شکست حصر سوسنگرد | ۱۶۹
فصل ۷ | پیروزی یک تفکر | ۱۹۹
فصل ۸ | همسر یا هم سنگر | ۲۶۱
فصل ۹ | آتشپا عاشورا | ۲۸۹
فصل ۱۰ | با قرارگاه عملیاتی قدس، در بروج فتح | ۳۴۳
فصل ۱۱ | الی بیت المقدس | ۴۳۹
عکس ها و اسناد | ۵۲۵
فهرست منابع | ۵۸۱
نمایه | ۵۸۷

یادداشت راوی

نظر فرماندهان دربارهٔ ثبت خاطرات دوران دفاع مقدس متفاوت بود. برخی، از جمله شهید باقری عزیز، به شدت طرفدار ثبت وقایع و نوشتن خاطرات خود بودند و دیگران را هم به این کار توصیه می‌کردند.

اهمیت این اقدام به حدی رسید که در سپاه پاسداران سازمانی برای این امر به وجود آمد، به نام «دفتر سیاسی». نیروهای این دفتر از سال دوم جنگ در کنار فرماندهان قرار گرفتند و کلیهٔ اقدامات و تصمیم‌گیری‌ها و وقایع دوران جنگ را ثبت و ضبط کردند.

امروز مرکز اسناد دفاع مقدس سپاه ذخیرهٔ باارزشی از وقایع آن دوران است و کتاب‌های مختلفی، با بهره‌گیری از اسناد این مرکز، نوشته شده که در جای خود بسیار باارزش است و حوادث دوران جنگ هشت ساله را در تاریخ ماندگار می‌سازد.

تاریخ شفاهی روایت دیگری است از خاطرات و تجربیات باارزش دوران دفاع مقدس که نویسندگان هنرمند و متعهد انقلاب آن را به رشتهٔ تحریر درمی‌آورند و تا کنون کتاب‌های بسیاری با این روش به بازار فرهنگ اسلامی ایران عرضه شده است.

برادران، گل‌علی بابایی و حسین بهزاد، که از رزمندگان دوران دفاع

مقدس اند، با دینی که در قبال خون شهدا احساس می‌کنند، تا کنون کتاب‌های مختلفی از تاریخ شفاهی جنگ به نام‌های «هم‌پای صاعقه»، «ضربت مقابل»، «مہتاب خین» و ... را به رشته تحریر درآورده‌اند که بیشتر این آثار را مقام معظم رهبری تأیید و این عزیزان را تشویق کرده‌اند. در اواسط سال ۱۳۸۹، این دو برادر عاشق و متعهد به خون شهیدان، به سراغ این حقیر آمدند و ثبت خاطرات دوران دفاع مقدس را پیشنهاد کردند از آنجا که من هم جزء افرادی بودم که در دوران جنگ برای ثبت خاطرات و وقایع که با آن درگیر بودم وقت کافی اختصاص نمی‌دادم، بر خود لازم دانستم برای جبران قصور خود از پیشنهاد این دو برادر هم‌رزم استقبال کنم. به این ترتیب در حدود ده جلسه دو سه ساعته خاطرات خود را از کودکی و نوجوانی تا دوران دفاع مقدس برای آن‌ها بیان کردم. می‌دانم که این دو برادر برای تدوین و به رشته تحریر درآوردن ده‌ها نوار کاست چه سختی‌هایی را متحمل شده‌اند تا آن را در قالب کتاب حاضر با عنوان زیبایی که برای آن انتخاب کردند منتشر نمایند. تنها سختی‌ای که من متحمل شدم فشار آوردن به ذهن خود برای یادآوری و بیان خاطرات بیست و پنج سال اول زندگی بود که مدت زیادی، بین سی تا پنجاه سال، از آن می‌گذشت. برای آنکه مطالب کاملاً واقعی و بر اساس آنچه اتفاق افتاده بود باشد، بارها نوشته‌های برادران بهزاد و بابایی را مرور کردم و مواردی را که مطمئن نبودم با واقعیت تطبیق دارد حذف یا اصلاح کردم. امروز، که ۱۷ شهریور سال ۱۳۹۱ و مصادف با سالگرد جمعه سیاه سال ۱۳۵۷ در میدان شهرور تهران است، برای آخرین بار مطالب را مرور و اصلاح کردم.

البته، درباره انتشار کتاب هنوز تردید دارم. چون نمی‌دانم این هزینه برای نسل امروز فایده‌ای دارد یا نه. بی تردید ثبت خاطرات شهدا، که چراغ

هدایت جامعه انقلابی ما بوده و هستند، ارزش فراوانی دارد؛ اما شهدا کجا و ما کجا! آن‌ها کنار پیامبران و صدیقان و صالحان، که خدا نعمت‌هایش را برای آن‌ها به حد کمال رسانده، قرار گرفته‌اند. چنانچه امثال ما از هدایت یافتگان الهی باشیم، شاید اجازه هم‌نشینی و رفاقت با آن‌ها را به ما بدهد. «ولهديهم صراطاً مستقيماً. ومن يقطع الله والرسول فاولئك مع الذين أنعم الله عليهم من النبيين والصديقين والشهداء والصالحين وحسن أولئك رفيقا.» از همه کسانی که وقت با ارزش خود را برای مطالعه این کتاب صرف می‌کنند، برای اختصاص دادن چند فصل اول کتاب به دوران کودکی و بوجوانی خود پوزش می‌طلبم. زیرا ارزش مطالب آن با خطرات و حوادث دوران جنگ قابل مقایسه نیست. هر چند شاید برای نسل جوان امروز ما آموزنده باشد که بدانند تقدیر و هدایت و رشد معنوی انسان‌ها فقط به دست خدای قادر متعال است و می‌شود در یک زندگی ساده و معمولی رشد کرد و با لطف و عنایت الهی به فضای معنوی رسید و هدایت یافت؛ در صورتی که شیر پاک مادر و لقمه حلال پدر خمیرمایه وجودمان باشد و دعای خیر آن‌ها بدرقه راهمان. البته تا خودمان خالصانه از خدا نخواهیم که دستمان را بگیرد و در این راه تلاش و مجاهدت نکنیم و همسری خود ساخته و فداکار هم‌سنگرمان نباشد، این اتفاقات خجسته روی نمی‌دهد.

امید آنکه خدای متعال عاقبتمان را ختم به خیر گرداند و بهره عمر بی‌حاصلمان را شهادت در راهش قرار دهد. یا لاقل افتخار هم‌نشینی و رفاقت با شهدا را در آخرت نصیبمان گرداند. ان شاء الله.

والسلام

محمد علی (عزیز) جعفری

۱۷ شهریور ۱۳۹۱ - تهران

یادداشت مؤلف

فرضیه‌ای است معروف و سخنی ست زیانزدِ جمیع اهل قلم و پژوهشگران حوزهٔ مستندنگاری تاریخ دفاع مقدس که ما به تعداد انسان‌های مؤثر درگیر در وقایع آن دفاع هشت‌ساله می‌توانیم منظری به تاریخ جنگ داشته باشیم.

اگر بنا را بر درستی این فرضیه قرار دهیم، در جمع فرماندهان نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، بی‌شک، یکی از شخصیت‌های بسیار مهم محمدعلی جعفری و به تعبیر خودمانی خاکی‌پوشان دوران دفاع مقدس، «آقا عزیز» است.

ماجرای چگونگی فراهم آمدن زمینه مناسب برای جلب رضایت سردار جعفری، جهت نشستن مقابل میکروفن ضبط صوت پدیدآورندگان این کتاب، داستانی دارد شیرین و به جای خود خواندنی؛ که این مختصر جای پرداختن به آن نیست.

مجموع مصاحبه‌های به عمل آمده با سردار مشتمل است بر خاطرات ایشان که، در حد فاصل اوایل پاییز ۱۳۸۹ تا پایان اسفندماه همان سال، طی ده نشست برگزار شده در بعد از ظهر سه‌شنبه هر هفته، من و همکار ارجمندم، جناب آقای حسین بهزاد، روی نوار صوتی مغناطیسی، ثبت و ضبط کردیم. در آغاز، بنا داشتیم خاطرات شامل مقطع کودکی آقا

عزیز تا پایان جنگ تحمیلی باشد؛ لیکن قسمت چیز دیگری بود. در پایان دهمین نشست، که سردار جعفری داستان آزادسازی خرمشهر در مرحله چهارم نبرد «الی بیت المقدس» را روایت می کرد، ایشان صلاح را بر آن دیدند که عجلالتا به تدوین همین اندازه از خاطرات بیان شده بسنده کنیم، تا اگر بعدها فرصتی فراهم آمد، ضمن برگزاری سلسله نشست هایی، ادامه خاطرات ناگفته سردار از مقاطع بعدی جنگ را ثبت و ضبط نمایم.

بر همین مبنا، کتاب حاضر، با نام «کالک های خاکی»، در قالب اثری بر گونه «تاریخ شفاهی»، تدوین و روانه چاپ شد. در اینجا تذکر چند نکته را لازم می دانم.

۱. از آنجا که مصاحبه شونده محترم در بیان یکایک بخش های خاطرات خود، به ویژه از مقطع آغاز جنگ به بعد، مقید بود گفته هایش با مجموعه اسناد و مدارک معتبر موجود در آرشیوهای دفاع مقدس مطابقت داشته باشد و به آن ها استناد کند، مؤلف ضمن بررسی تطبیقی آن اسناد دسته بندی شده، بنا به اقتضا، در یانویس هر فراز از فصول کتاب، شرح مختصری از هر سند را درج کرده و در صورت حجیم بودن این ارجاعات، در بخش پی نوشت یا ضمیمه هر یک از فصول کتاب، مستندات را به ترتیب تقدم آورده است. در ضمن مؤلف همین جا فرصت را غنیمت می شمارد و از سردار جعفری برای حوصله ای که در ضبط خاطرات نشان دادند تشکر می کند.

۲. در روند گردآوری مستندات تاریخی و آرشیوی خاطرات مصاحبه شونده در مقطع جنگ، مؤلف خود را وام دار همیاری جناب آقای دکتر حسین اردستانی و دست اندرکاران مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه می داند.

۳. مدارک تصویری و نقشه‌های مندرج در پایان کتاب را مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه و مرکز اسناد پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس فراهم آورده‌اند. مؤلف لازم می‌داند مراتب امتنان خود را به مدیریت و دست‌اندرکاران سایت ساجد، به‌ویژه جناب آقای حسین ثالثی، ابراز نماید که چند قطعه از عکس‌های ارزشمند عملیات «امام مهدی (عج)» و عملیات «امام علی (ع)» در جبهه سوسنگرد، طی زمستان سال ۱۳۵۹ تا بهار سال ۱۳۶۰، را در اختیارش قرار دادند. نیز از آقای علی اصغر بهمن‌نیا که مسئولیت چینش عکس‌ها را بر عهده داشتند سپاس‌گزار است. همچنین از جناب آقای حشمت روایی، که برای عکس‌برداری از اماکن مرتبط با خاطرات مقطع دوران کودکی سردار جعفری در یزد زحمت بسیار متقبل شدند، صمیمانه تشکر می‌کند.

۴. حروف‌نگاری دقیق و ان شاء الله بدون غلط - متن این کتاب محصول تلاش و دقت وافر سرکار خانم مریم رضایی است. همچنین ویرایش زبانی و فنی اثر را سرکار خانم اکرم دژه‌وست‌گنگ و نمایه‌نویسی را سرکار خانم آذرکمان انجام داده‌اند. مؤلف از درگاه حضرت حق توفیق روزافزون آنان را مسئلت می‌نماید.

۵. مؤلف از برادر عزیز حسین بهزاد، نویسنده توانا عرصه ادبیات پایداری، که علاوه بر مدیریت جلسات ضبط خاطرات سردار جعفری در کلیه مراحل سخت تدوین این اثر مشاوری امین برای وی بوده است، تشکر ویژه می‌کند. همچنین از استادان ارجمندش، آقایان سرهنگی و صمدزاده، که از ارائه آرای کارشناسانه خود به وی دریغ نکردند صمیمانه سپاس‌گزار است.

۶. کلیه مراحل آماده‌سازی کتاب در نشر صاعقه و چاپ و توزیع آن از سوی انتشارات سوره مهر انجام گرفته است که لازم می‌داند از

مدیریت محترم و کارکنان پرتلاش این انتشارات هم بسیار تشکر کند. ... و در انتها، یادآور می‌شود نه مصاحبه‌شونده گرامی و نه مؤلف، به هیچ روی، مدعی نیستند آنچه در فصول دوازده‌گانه اثر حاضر درج شده جامع جمیع جهات وقایع و معارف همه زوایای شخصیتی افراد حقیقی و حقوقی نام‌برده در مجموعه این خاطرات است. این دفتر حاصل کوششی است در راه گشودن یک منظر بر رخدادهای تاریخ ماندگار دفاع مقدس ملت سلحشور ایران زمین. اگر محصول این اهتمام همین یک نتیجه باشد، مؤلف و مصاحبه‌کننده «کالک‌های خاکی» اجر خود را برده‌اند.

و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم

تهران سوم خرداد ۱۳۹۱ خورشیدی

پیرایر باسی امین سالگرد آزادسازی خرمشهر

در نبرد «الی بیت المقدس»

گل‌علی بابایی